

Utbildningsdepartementet
U2023/01467

Stockholm 31 oktober 2023

INLAGA FRÅN MARIE CEDERSCHIÖLD HÖGSKOLA TILL DEN INNOVATIONS- OCH FORSKNINGSPOLITISKA PROPOSITIONEN (U2023/01467)

Marie Cederschiöld högskola överlämnar härmed inlägga till innovations- och forskningspolitiska propositionen för perioden 2025–2028. Sammanfattningsvis bedömer Marie Cederschiöld högskola att följande insatser är mest prioriterade:
Forskning:

- Att likvärdiga förutsättningar ges för forskning/forskningsanknytning vid enskilda och statliga lärosäten
- Att satsningen på forskarutbildning/forskarskolor riktad mot det vårdvetenskapliga området utökas

Regelverk

- Att högskolan belastas med mervärdesskatt på ett konkurrensneutralt sätt jämfört med statliga lärosäten och även med stiftelsehögskolorna Jönköping University och Chalmers tekniska högskola

Profil och vision

Marie Cederschiöld högskola är en enskild högskola, ägd av de idéburna organisationerna: Ersta diakoni, Stiftelsen Stora Sköndal, Bräcke Diakoni och Stockholms sjukhem. Verksamheten drivs utan vinstsyfte inom områdena vårdvetenskap, socialt arbete, civilsamhällesvetenskap samt teologi.

Högskolans vision sammanfattas med devisen Kunskap i människans tjänst och vägleds av följande målbilder:

Högskolan ska vara ledande i utveckling av praktisk forskning och utbildning – med kritisk blick och människors utsatthet i fokus. Genom intern och extern samverkan bygger vi styrka och engagemang som utmanar och skapar nytta.

Det utbildningar högskolan driver har i många fall djupa historiska rötter. Såväl

sjuksköterske- som socionomprogrammet härstammar från utbildningar som startade i ägarnas verksamheter för över 100 års sedan, som ett svar på sin tids omfattande samhällsutmaningar. Det samhällsengagemang och vilja till samhällsförbättring som vägledde högskolans ägarorganisationer är fortfarande vår primära drivkraft. Genom utbildning, forskning och samverkan av högsta kvalitet vill vi skapa och sprida kunskap, utmana det för givet tagna och bidra till ett bättre och mer hållbart samhälle.

Excellens och profilområden

Högskolans mål att angå och förändra samhället kan inte nås utan en verksamhet byggd på kvalitet och vetenskaplig integritet. Det är endast genom att erbjuda högsta möjliga kvalitet, relevans och vederhäftighet vi kan göra skillnad för individer, verksamheter och samhället i stort.

Våra breda och professionsinriktade utbildningsprogram förutsätter en genuin forskningsbaserad inriktning inom en rad olika vetenskapliga områden. Vår forskning involverar såväl grundforskning som applicerad forskning. Högskolans forskarutbildningsområde och övergripande forskningsområde, Människan i välfärdssamhället, svarar väl mot den breda och professionsinriktade verksamhet som bedrivs.

Inom det övergripande forskningsområdet finns även profilområden. Till dessa hör forskning om det civila samhället och dess olika organisationer samt forskning om palliativ vård med inriktning mot såväl äldre som mot barn. Vidare finns inom högskolan starka och framgångsrika forskargrupper med inriktning mot våld i nära relationer samt mot funktionshinder. Den forskning som bedrivs inom dessa fyra områden är ledande i en svensk kontext och har även en stark position och omfattande nätverk internationellt. Ett uttryck för vår forskningsmässiga styrka är att det statsbidrag högskolan erhåller för forskning dubbleras vad gäller externa medel.

Samverkan, innovation och internationalisering

En nära och ömsesidig samverkan med det omgivande samhället genomsyrar alla delar av högskolans verksamhet och utgör en grundförutsättning för att kunna utveckla den praktikinriktade forskning och utbildning som blivit vårt signum. Det är i nära samverkan med det omgivande samhället vi bidrar till innovation och samhällsutveckling. Inte minst har högskolan blivit en viktig aktör i förståelsen av, samarbetet med och utvecklingen av det civila samhället och dess olika organisationer. Det nära samarbetet mellan högskolans forskare och samhällsaktörer av olika slag driver innovation och utmanar etablerade sanningar, inte minst vad gäller arbetssätt och arbetsformer i de aktuella yrkesverksamheterna.

Vår erfarenhet är att statusen som enskild högskola underlättar samverkansrelationer och gör det möjligt att snabbt svara upp mot olika typer av samhällsbehov. Inte minst blev detta tydligt under pandemin. Till exempel kunde högskolan på rekordtid både ordna finansiering för och sätta samman en online-baserad snabbutbildning för den extrapersonal som togs in för att assistera ordinarie personal i vården. Utbildningen tillgängliggjordes via Socialstyrelsen och genomfördes av ca 7000 personer.

Inte sällan bidrar även samverkande organisationer och företag till finansiering av högskolans forskningsinsatser. Det gäller till exempel stora organisationer som Rädda Barnen, Riksidrottsförbundet, Sveriges stadsmissioner, DHR men också vård och omsorgsföretag som Capio.

Trots sin relativa litenhet bedriver högskolan ett omfattande och ambitiöst internationaliseringsarbete, såväl inom utbildning som forskning. Också detta arbete

bidrar aktivt till utveckling av kvalitet och innovationskraft i våra verksamheter.

Forskningsbaserad utbildning och likvärdiga förutsättningar

En väsentlig utmaning för högskolan handlar om den bristande balansen mellan statsbidragen till utbildning respektive till forskning. Av högskolans samlade statsbidrag utgör bidraget till forskning endast 9 procent. Trots att högskolan till del kan kompensera för detta genom en dokumenterat god förmåga att attrahera externa forskningsmedel skapar det blygsamma bidraget till forskning utmaningar. Inte minst handlar utmaningarna om möjligheten att vidmakthålla och utveckla en stabil forskningsbaserad utbildning av de omfattande utbildningsprogram lärosätet driver. Vidare begränsas möjligheter till sam- och medfinansiering av externfinansierad forskning – vilket som regel är ett krav från privata forskningsfinansiärer och ibland också från statliga dito.

Problemet med obalans mellan medel för forskning respektive utbildning delar vi med ett flertal av de mindre statliga högskolorna men det finns aspekter av denna problematik som specifikt har att göra med högskolans status som enskilt lärosäte. Medan samtliga statliga lärosäten erhåller 17 500 kr per student och år för att säkra en forskningsgrundad utbildning är motsvarande siffra för enskilda lärosäten endast 12 000 kr per student och år.

För att långsiktigt kunna upprätthålla och vidareutveckla den vetenskapliga kvaliteten i lärosätets utbildning av sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor, socionomer och i övriga utbildningar och för att kunna konkurrera på lika villkor med statliga lärosäten och stiftelsehögskolorna behöver ändringar ske i högskolans tilldelning av basresurser för forskning och forskningsanknytning.

Det faktum att högskolan bedriver omfattande yrkesutbildning av sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor och socionomer sätter frågan på sin spets. Sjuksköterska är ett legitimationsyrke där forskningsanknytningen är av avgörande för kvaliteten på utbildningen, och på längre sikt grunden för en patientsäker, jämlik och evidensbaserad vård och omsorg. Det är viktigt att påminna om den centrala roll de enskilda högskolorna; Marie Cederschiöld högskola, Sophiahemmet högskola och Röda Korsets högskola; har för att säkra kompetensförsörjning av framtidens hälso- och sjukvård. Dessa enskilda högskolor utbildar i dagsläget cirka 12 procent av landets sjuksköterskor och drygt 3/4 av alla sjuksköterskor som tar examen i Stockholmsregionen. Efter den satsning på 150 nya helårsplatser till Sophiahemmet högskola som aviserats i budgetpropositionen för 2024 kommer antalet sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor som utbildas vid enskilda lärosäten antagligen att öka ytterligare, relativt de statliga lärosätena.

I ljuset av detta framstår det som anmärkningsvärt att en sjuksköterskestudent eller socionomstudent vid Marie Cederschiöld högskola genererar 12 000 kr i basresurs för forskning/forskningsanknytning medan motsvarande student vid högskolan i Dalarna, Skövde, Halmstad osv, genererar 17 500 kr. Det måste ses som självklart att samtliga lärosäten som bedriver examensgivande utbildningar ska leva upp till samma kvalitetskrav. Lika självklart bör det vara att samtliga lärosäten tillförsäkras samma basresurser för att kunna leva upp till dessa krav.

Som påpekats ovan utbildar de enskilda högskolorna ca 3/4 av alla som tar sjuksköterskeexamen inom Stockholmsregionen. Det regionala ALF-avtalet för samverkan mellan Region Stockholm och Karolinska Institutet omfattar samtliga utbildningar inom vårdområdet, inklusive sjuksköterskeprogrammet, vilket innebär att

Regionen skjuter till motsvarande medel som statliga ALF-avtalet för att främja VFU, förenade anställningar och klinisknära forskning. Regeringsutredningen (SOU 2018:77) har uppmärksammat att ALF-avtalet leder till ojämlika förutsättningar för lärosäten som bedriver utbildning av sjuksköterskor. De innebär att i samma region har lärosäten som bedriver sjuksköterskeprogram avsevärt olika förutsättningar för VFU, förenande kliniska anställningar och klinisknära forskning.

Enskilda lärosäten som driver sjuksköterskeprogram drabbas således genom lägre statliga bidrag för forskning/forskningsförankring men också genom att inte beredas samma villkor som lärosäten med regionala ALF-avtal som driver motsvarande program. I den senare frågan ser vi med tillförsikt fram mot de förslag Hans Wiklunds utredning om VFU i sjuksköterskeutbildningen inom kort kommer att lämna, där bland annat frågan om inrättande av så kallade VULF-avtal ingår.

Mot denna bakgrund önskar högskolan att de differentierade ersättningsnivåer mellan enskilda och statliga lärosäten för forskningsförankrad utbildning omprövas. Den bärande principen bör vara likvärdig ersättning för likvärdiga utbildningsuppdrag, oavsett typ av huvudman.

Ökad satsning på forskarskolor inom det vårdvetenskapliga området

Behovet av en långsiktig satsning på forskarutbildning inom det vårdvetenskapliga området har ökat i takt med den utbyggnad som under senare år skett av sjuksköterske- och specialistsjuksköterskeutbildningarna.

I sitt yttrande från i våras över utvärderingen av specialistsjuksköterskeexamen till distriktssköterska slår UKÄ:s bedömargrupp fast att lärosätena är underdimensionerade i relation till undervisningsuppdraget. Inte minst gäller detta disputerade lärare. Liknande slutsatser drar prodekannätverket för de sju medicinska fakulteterna. De menar att bristen på disputerade lärare hotar lärosätenas möjligheter att behålla sina examenstillstånd inom vård- och hälsoområdet.

I sin delredovisning inom regeringsuppdraget att ta fram en nationell plan för kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården uppmanar Nationella vårdkompensationsrådet regeringen att säkerställa kompetensförsörjningen av disputerade lärare inom vissa hälso- och sjukvårdsutbildningar vid universitet och högskolor. En viktig insats för att snabbt kunna öka antalet disputerade lärare är, enligt rådet, en substantiell och långsiktig finansiering av forskarskolor.

I syfte att säkra långsiktig tillgång på disputerade lärare anmodar högskolan regeringen att anslå ytterligare medel för forskarutbildning/forscarskolor inom det vårdvetenskapliga området

Kostnader för mervärdesskatt

Till följd av Skatteverkets ställningstagande av den 25 augusti 2021 kring mervärdesskatt för utbildningstjänster medgavs enskilda utbildningsanordnare genom ändring av regleringsbrev (U2021/03782, U2022/01712) kompensation med anledning av utbildningens höjda kostnader för mervärdesskatt. Regeringens beslut 2022 föregicks av en diskussion om vikten av att enskilda lärosäten inte hamnar i ett väsentligt missgynnande jämfört med statliga lärosäten. Kompensationen har inför budgetåret 2023, som det får förstås, permanentats vilket högskolan självklart ser som mycket positivt. Dock kvarstår ett missgynnande för merparten av de enskilda utbildningsanordnarna då det endast är två av Sveriges enskilda lärosäten som belastas med mervärdesskatt på ett konkurrensneutralt sätt i jämförelse med de statliga

lärosätena. Detta missgynnande riskerar få såväl konkurrensmässiga som kvalitetsmässiga konsekvenser.

Högskolan framhåller därför vikten av, och föreslår, att samtliga enskilda lärosäten medges rätt att rekvirera ersättning för den ingående mervärdeskatten på sätt som nu enbart gäller för Chalmers och Högskolan i Jönköping.

¹ UKÄ. Bedömargruppens yttrande över utvärdering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå inom specialistsjuksköterskeexamen – distriktssköterska (2023).

¹ Nationella vårdkompetensrådets delredovisning inom uppdraget att ta fram förslag på en nationell plan för kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården (S2023/00256).

¹ Nationella vårdkompetensrådets delredovisning inom uppdraget att ta fram förslag på en nationell plan för kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården (S2023/00256).